

Божок Софія Григорівна,
*к.і.н., старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3 ХНУВС;*
Іншеков Михайло Васильович,
*старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3 ХНУВС,
м. Харків*

СУДОВА РЕФОРМА, ЯК КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЖИТТЯ

Підписавши 27.06.2014 р. Угоду про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого, та ратифікувавши її 16.05.2014 р., Україна, як європейська країна, поділяє спільну історію й спільні цінності з державами – членами Європейського Союзу (ЄС) і налаштована підтримувати ці цінності, а ЄС визнає європейські прагнення України і схвалює її європейський вибір, у тому числі розбудувати розвинуту й сталу демократію, суспільство та ринкову економіку. Однією з цілей цієї Угоди є посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод.

У рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Таке співробітництво спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією.

Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні. Визначальною основою безпеки має також стати забезпечення чесного і неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції.

Особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів) передбачена Судова реформа, яка визначена як одна з першочергових. Метою судової реформи є реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципів верховенства права і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд справ незалежним та неупередженим судом. Реформа має забезпечити функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейській системі цінностей та стандартів захисту прав людини. Українські суди мають захищати права та свободи людини, відстоювати європейські цінності, провадити неупереджене судочинство з належною якістю, ефективністю та у розумні строки. Результатами реформи стануть незалежність суддів, подолання корупції в судах, впровадження ефективних судових процедур та їх належне виконання, що в свою чергу, забезпечить відновлення довіри суспільства до судової гілки влади.

Реформа проводиться у два етапи:

– невідкладне оновлення законодавства, спрямоване на відновлення довіри до судової влади в Україні(власне судова реформа);

– системні зміни в законодавстві: прийняття нової Конституції України та на основі відповідних конституційних змін - нових законів, що стосуються судоустрою та судочинства, інших суміжних правових інститутів(конституційна реформа).

На нинішній час у судовій реформі вдалось досягти:

1. Затвердження Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, а також детальний План дій щодо реалізації її положень Радою з питань судової реформи.

2. Прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», відповідно до якого:

– передбачено механізми очищення суддівського корпусу, в тому числі шляхом кваліфікаційного оцінювання всіх суддів з метою перевірки їх компетентності, доброчесності, професійної етики;

– запроваджено інститут суддівського досьє, яке містить історію професійної діяльності судді, яке формується Державною судовою адміністрацією;

– передбачено нові прозорі правила формування Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

– удосконалено процес добору суддів, підвищені вимоги до кандидатів; передбачені виключно конкурсні процедури при призначенні та переведенні суддів;

– запроваджено ефективні механізми здійснення дисциплінарного провадження щодо судді;

3. Проведено добір та конкурсне призначення членів Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідно з новими правилами на основі принципів верховенства права, гласності та публічності, політичної нейтральності.

4. Рада з питань судової реформи розробила та прийняла за основу проекти змін до Цивільного процесуального кодексу, нову редакцію Господарського процесуального кодексу, доопрацьовуються зміни до Кодексу адміністративного судочинства, триває громадське та експертне обговорення законопроектів.

5. Рада з питань судової реформи розробила проекти, а Верховна Рада України прийняла закон щодо реформування системи виконання судових рішень.

6. Рада з питань судової реформи розробила, а Президент України вніс до Верховної Ради України проекти Законів щодо електронного наказного провадження та системи автоматизованого арешту коштів у цивільному та господарському судочинстві. Затвердила Концепцію оптимізації інфраструктури забезпечення органів судової влади.

Рада з питань судової реформи розробила, а Верховна Рада України прийняла Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який вступає в дію одночасно зі змінами до Конституції в частині правосуддя. Відповідно до зазначеного Закону:

– протягом 6 місяців після набрання Законом чинності передбачено утворення нового Верховного Суду, у складі якого діятимуть Велика Палата, функцією якої є уніфікація судової практики та вирішення юрисдикційних спорів, та чотири касаційні суди, функцією яких є розгляд справ в касаційному порядку. Судді Верховного Суду призначатимуться на посади виключно на підставі відкритого і публічного конкурсу та кваліфікаційного оцінювання як його складової;

– передбачено можливість брати участь у конкурсах для кандидатів з-поза меж системи – адвокатів та науковців у галузі права – з не менш ніж 10-річним досвідом роботи для кандидатів в судді Верховного Суду та з не менш ніж 7-річним досвідом роботи для кандидатів в судді апеляційних судів;

– передбачено перехід до триланкової судової системи;

– передбачено створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду;

– передбачено, що судді, які не пройдуть кваліфікаційне оцінювання або відмовляться його проходити, будуть звільнені;

– передбачено підставу звільнення судді – порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна;

– передбачено прозорий конкурс на будь-яку посаду судді;

– передбачено широку участь громадськості у процедурах кваліфікаційного оцінювання суддів та моніторингу способу життя суддів;

– передбачено створення при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України Громадської ради доброчесності, яка сприятиме ВККС у встановленні відповідності судді або кандидата на посаду судді критеріям професійної етики та доброчесності;

– передбачено подання суддями двох нових Декларацій – доброчесності та родинних зв'язків;

– передбачено підвищення зарплат суддям, але виключно тим, хто успішно пройшов кваліфікаційне оцінювання;

Внесені зміни до Конституції України в частині децентралізації влади та правосуддя повністю відповідають європейським стандартам.

Робочою групою з питань прав людини розроблено Проект змін до Конституції України щодо прав людини, з приводу яких тривають громадські та експертні обговорення цього проекту.

Таким чином, можна зробити наступний висновок: проблемою сталого розвитку, в тому числі й судової влади, опікуються світові держави-лідери, їй присвячено сотні урядових і міжурядових програм, вона вже багато років стоїть у порядку денному найвпливовіших міжнародних організацій, у свою чергу в Україні повинні впроваджуватись і підтримуватись вищевказані напрямки розвитку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
4. Про статус суддів: Закон України.